

ΣΠΙΝΟΖΑ, ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΥ*

**Και για τον καλύτερο δρόμο με τον οποίο κατευθύνεται στην αληθινή γνώση των πραγμάτων <και ταυτοχρόνως για το μέσον της τελειοποίησής του>*

[1] Αφού με δίδαξε η πείρα ότι όλα όσα συμβαίνουν συνήθως στην κοινή ζωή είναι μάταια και μηδαμινά, και βλέποντας ότι όλα όσα φοβόμουν ή γίνονταν αφορμή να δοκιμάζω φόβο δεν είχαν καθεαυτά τίποτε καλό ούτε κακό

παρά μόνο στο βαθμό που με αναστάτωναν, αποφάσισα τελικά να αναζητήσω μήπως υπήρχε κάποιο πραγματικό και κοινωνήσιμο αγαθό που μόνο αυτό να ήταν η αιτία που θα επηρέαζε τη σκέψη, αποκλείοντας όλα τα υπόλοιπα- ή, ακριβέστερα ακόμη, κάποιο πράγμα που η ανακάλυψη και η απόκτηση του θα μου πρόσφεραν για πάντα την ικανοποίηση μιας υπέρτατης και αδιάκοπης χαράς.

[2] Λέω ότι τελικά αποφάσισα: πράγματι, στην πρώτη ματιά φαινόταν απερισκεψία να απαρνηθώ κάτι σίγουρο για ένα πράγμα αβέβαιο ακόμη. Έβλεπα, φυσικά, ποια πλεονεκτήματα εξασφαλίζουν οι τιμές και τα πλούτη και ότι ήμουν αναγκασμένος να αποφεύγω να τα αναζητώ εάν ήθελα να καταπιαστώ σοβαρά μ' αυτή την καινούρια και διαφορετική αναζήτηση. Και αν τυχόν η ύψιστη ευτυχία βρισκόταν στις τιμές και τα πλούτη, αναγνώριζα με καθαρότητα ότι έπρεπε να τα στερηθώ. Εάν απεναντίας αυτό δεν ίσχυε κι εγώ μονάχα μαζί τους καταγινόμουν, και πάλι τότε θα είχα στερηθεί την ύψιστη ευτυχία.

[3] Έτσι λοιπόν, στριφογυρίζοντας στη σκέψη μου αυτό το ερώτημα, γύρευα να ξεκαθαρίσω αν τυχόν αυτή η νέα στάση ζωής ήταν εφικτή ή, τουλάχιστον, αν μπορούσα να βεβαιωθώ ότι ήταν

εφικτή χωρίς να αλλάζα την τάξη και τον κοινό τρόπο της ζωής μου. Το δοκίμασα αυτό πολλές φορές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Οντως, όσα συμβαίνουν συνήθως στη ζωή και ό,τι εκτιμούν οι άνθρωποι ως το υπέρτατο αγαθό, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τις πράξεις τους, συνοψίζονται στα εξής τρία: πλούτη, δόξα και ηδονή. Αυτά διασπούν τόσο πολύ το πνεύμα ώστε δεν μένει θέση για την παραμικρή σκέψη κάποιου άλλου αγαθού.

[4] Πράγματι, όσον αφορά την ηδονή, σταματάει τόσο πολύ τη σκέψη, σαν να βασιζόταν με σιγουριά σε κάποιο αγαθό, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται πάρα πολύ να σκεφτεί τίποτε άλλο. Αλλά μετά την απόλαυση της ηδονής, αυτό που επακολουθεί είναι η μεγαλύτερη θλίψη, η οποία ακόμη και αν δεν παραλύει το πνεύμα, το αφήνει συγχυσμένο και νωθρό. Με το κυνήγι της δόξας και του πλούτου δεν διασπάται λιγότερο το πνεύμα, κυρίως όταν το καθένα επιζητείται ως αυτοσκοπός, παίρνοντας έτσι τη θέση του υπέρτατου αγαθού.

[5] Ωστόσο η δόξα διασπά πολύ περισσότερο το πνεύμα· πράγματι,

θεωρείται πάντα ένα αγαθό καθεαυτό και το ύστατο τέλος προς το οποίο όλα κατευθύνονται. Εξάλλου, αντίθετα με την ηδονή, τα πλούτη και η δόξα από μόνα τους δεν κάνουν όποιον τα κυνηγά να μετανιώσει γι' αυτό· ίσα-ίσα δηλαδή, όσο μεγαλύτερο μερίδιο αποκτά κανείς στο ένα ή στο άλλο από αυτά τα δύο, τόσο πιο μεγάλη γίνεται και η χαρά του· κι έτσι παρακινούμαστε όλο και περισσότερο να αυξάνουμε ό,τι έχουμε κι από τα δύο- αν όμως τύχει κάποια φορά και βγούμε γελασμένοι στις προσδοκίες μας, τότε η λύπη μας φτάνει στο κατακόρυφο. Τέλος, η δόξα αποτελεί σοβαρότατο εμπόδιο, με την έννοια ότι, για να την αποκτήσουμε, πρέπει αναγκαστικά να κατευθύνουμε τη ζωή μας έτσι ώστε να κερδίζουμε την εύνοια των συνανθρώπων μας, δηλαδή να αποφεύγουμε ό,τι οι πολλοί αποφεύγουν και να αναζητάμε ό,τι συνήθως αναζητούν.

[6] Επειδή λοιπόν έβλεπα ότι όλ' αυτά μ' εμπόδιζαν τόσο πολύ να αφοσιωθώ σε τούτη τη νέα στάση ζωής και, στην ουσία, ήταν τόσο αντίθετα μ' αυτή, ώστε εκ των πραγμάτων έπρεπε να αποκηρύξω είτε τη μία στάση ζωής είτε την άλλη, γι' αυτό και βρισκόμουν στην ανάγκη να εξετάσω ποια θα ήταν ωφελιμότερη για μένα- πράγματι, όπως είπα, έμοιαζα ότι ήθελα να εγκαταλείψω ένα βέβαιο αγαθό για ένα άλλο αβέβαιο. Αφού όμως διερεύνησα κάπως αυτό το θέμα, ανακάλυψα κατ' αρχάς ότι, αν ξέκοβα από αυτές τις παλιές συνήθειες ώστε να είμαι πια προσηλωμένος στη νέα στάση ζωής, τότε, όπως μπορούμε σαφώς να συμπεράνουμε από τα όσα έχουμε πει μέχρι τώρα, θα έχανα ένα αγαθό αβέβαιο από την ίδια του τη φύση, για ένα αγαθό αβέβαιο, αλλά όχι βέβαιο από τη φύση του (μιας και αναζητούσα ένα σταθερό αγαθό), παρά μόνο ως προς την πιθανότητα που είχα να το αποκτήσω.

Πηγή/φωτογραφίες: Αντικλείδι , antikleidi.com